

Література:

1. Крупка А. Я. Напрями модернізації системи фінансового забезпечення закладів культури і мистецтва. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.8. С. 396–404.
2. Тропіна В. Б. Реформування системи фінансової підтримки сфери культури в Україні. *Науковий вісник Полісся*. 2016. Вип. 3. С. 217–223.
3. Огляд культурної політики України. Звіт експертів Ради Європи 19.06.2017. URL: http://195.78.68.75/mcu/control/uk/publish/article?art_id=245330777&cat_id=245328989 (дата звернення: 07.11.2019 р.).

Шум Ілона Юрїївна

студентка 2 курсу ОС «магістр» ННІОТ, ТНЕУ
Науковий керівник – к.е.н., доцент Горин В.П.

ПЕРЕВАГИ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ДО УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТОМ

Характерною ознакою функціонування бюджетної системи у країнах з ринковою економікою є обмеженість бюджетних ресурсів. З таких обставин не втрачає своєї актуальності завдання забезпечення цільового та ефективного використання цих ресурсів, що вимагає перманентного контролю за процесами формування і використання бюджетних коштів з боку суспільства. Органи виконавчої влади, які розпоряджаються бюджетом та органи фінансового контролю, які зобов'язані моніторити цей процес, представляють одну сторону бюджетних відносин, а саме державу. Через це об'єктивність контролю за виконанням бюджетів з боку інститутів державної влади, на думку окремих науковців, може бути сумнівною. Підвищення такої об'єктивності потребує активного залучення до контролю за ефективністю витрачання коштів бюджету громадськості як головного споживача бюджетних послуг. Втім, на сьогодні активізації громадського контролю за використанням бюджетних коштів перешкоджають проблеми правового характеру, а також пасивність населення.

В умовах панування ідей антропоцентричної концепції цивілізаційного розвитку, населенню належить провідна роль у функціонуванні державного організму. В основі функціонування інституту держави лежить єдина мета – забезпечення добробуту кожного члена

суспільства. Очевидно, що громадяни, які виступають основним наповнювачем бюджетів усіх рівнів та, водночас, споживачем бюджетних послуг, мають право контролювати рух бюджетних ресурсів на усіх стадіях бюджетного процесу.

В сучасний період практика залучення громадськості до управління бюджетними ресурсами має несистемний та епізодичний характер. Найчастіше, громадський контроль за використанням бюджетних ресурсів обмежується контролем за виконанням так званих «соціальних» бюджетних програм (зі сфери соціального захисту населення), а практика створення з ініціативи органів місцевої влади підрозділів самоуправління на рівні кварталів чи вулиць має в Україні поодинокий характер.

Залучення населення до бюджетного процесу є проявом демократії стосовно прийняття управлінських рішень на місцях. Воно володіє низкою важливих переваг як для органів влади, так і для громадськості. Насамперед, громадський контроль за виконанням бюджету є дієвим інструментом для підвищення ефективності бюджетної політики, пошуку найбільш прийнятних шляхів використання обмежених бюджетних ресурсів. Водночас, громадський контроль формує середовище для становлення активної громадської позиції, що позитивно впливає на темпи соціально-економічного розвитку територіальних громад та держави в цілому. Не менш важливо й те, що залучення громадян до прийняття суспільно важливих рішень посилює атмосферу довіри суспільства до влади. Така співпраця сприяє формуванню нової суспільної свідомості, яка створить підґрунтя для вирішення стратегічних завдань розвитку громади та упередження соціально-політичних конфліктів.

Залучення громадськості до управління бюджетом може здійснюватись у різних формах та різну «глибину» співпраці. Здебільшого за рахунок залучення громадян до бюджетного процесу на різних його стадіях органи влади прагнуть досягнути наступних цілей:

- інформування громадськості щодо напрямів бюджетної політики на найближчу перспективу та результатів виконання відповідного бюджету;
- залучення громадськості до планування бюджету для визначення пріоритетних напрямів спрямування бюджетних коштів та вдосконалення бюджетних програм. Зважаючи на те, що споживачем бюджетних послуг є населення, залучення громадян до вироблення завдань бюджетних

програм забезпечує передумови для ефективного використання бюджетних ресурсів;

– системної співпраці з населенням на усіх стадіях бюджетного процесу з метою забезпечення високого рівня ефективності використання бюджетних коштів у відповідності із суспільними пріоритетами. Найбільший потенціал для залучення громадськості до управління бюджетними ресурсами закладений на стадії складання проекту бюджету. Воно може здійснювати у формі проведення бюджетних слухань, залучення представників громадськості до робочих органів з розробки пріоритетів використання коштів бюджету, впровадження бюджетних технологій, які передбачають перекладання частини повноважень з органів влади безпосередньо на громадян (бюджет участі, конкурс громадських проектів). Участь представників громадськості з числа учасників неурядових організацій, бізнес-асоціацій, окремих активістів у робочих органах з розробки пріоритетів бюджету посилює у населення відчуття залученості до управління бюджетом, а отже й мотивації щодо його належного виконання.

Участь громадян у бюджетному процесі на стадії затвердження проекту бюджету може набувати форми присутності на засіданнях відповідної місцевої ради при ухваленні рішення про його затвердження. При цьому громадяни мають право не тільки на присутність, але й на участь у дискусії з проблемних питань розробленого проекту бюджету. Окремо варто відмітити доцільність залучення громадськості до розподілу вільних залишків бюджетних коштів, які утворюються за підсумками виконання бюджету в попередньому році. Нерідко, такий розподіл може значно змінити показники фінансування тих чи інших бюджетних програм, а сам обсяг ресурсів, що підлягають розподілу є доволі значним.

Виконання бюджету також передбачає широкі можливості для залучення громадськості. Найбільш актуальним для нашої країни є участь громадян у публічних звітуваннях розпорядників коштів бюджету. Примітно, що в окремих регіонах України така практика публічного звітування структурних підрозділів органів виконавчої влади про результати використання бюджетних коштів має тривалий характер. Водночас, в умовах інформаційної відкритості суспільства дієвим способом впливу громадськості на владу є проведення моніторингу та оцінки ефективності виконання бюджетних програм та оприлюднення

фактів марнотратства, необґрунтованого розтрачання бюджетних ресурсів на цілі та заходи, що не мають суспільної корисності. Ризик втрати репутації змушує органи влади враховувати позицію громадськості при ухваленні бюджетних рішень.

Значного поширення в останні роки набуло залучення громадськості до бюджетного процесу на стадії звітування про виконання відповідного бюджету. Достатньо «популярною» в Україні на рівні територіальних громад стала підготовка спрощеної моделі бюджету у форматі «бюджету для громадян». Вона передбачає розробку матеріалів про об'ємно-структурні параметри бюджету, а також досягнуті за рахунок бюджетних ресурсів результати у доступній для пересічного громадянина формі. Іншими формами громадського контролю за бюджетом на стадії звітування є участь населення у публічних слуханнях звіту про виконання відповідного місцевого бюджету з можливістю долучитися до обговорення.

Таким чином, систематичний громадський моніторинг діяльності органів місцевого самоврядування та виконавчої влади в регіонах є передумовою забезпечення відкритості, прозорості та ефективності бюджетного процесу. Попри достатньо широкі можливості для залучення населення до управління бюджетними ресурсами, така практика поки не набула системності. У вітчизняній практиці громадський контроль як форма фінансового контролю є швидше абстрактним відображенням участі громадян у вирішенні стратегічних питань розвитку регіону, ніж реальною дійсністю. Вирішити цю проблему може тільки адміністративними методами не можливо. Для того, щоб змінити ситуацію, яка склалася, в першу чергу необхідно розвинути рівень суспільної культури, яка сприятиме громадській ініціативі щодо захисту своїх прав й інтересів стосовно питань формування і виконання бюджету.

Література:

1. Дем'янюк А. В. Прозорість бюджету та участь громадськості у бюджетному процесі. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 6. С. 317-320.
2. Литвинчук І. Громадський контроль за виконанням місцевих бюджетів. *Вісник ЖДТУ*. 2014. № 4 (70). С. 155-158.
3. Лубкей Н. П. Проблеми здійснення громадського контролю за використанням коштів місцевих бюджетів. *Наукові записки. Серія «Економіка»*. 2010. Вип. 15. URL: <http://www.nbu.gov.ua/portal/>

Шуфлат Роксоляна Андріївна

студентка 3 курсу факультету фінансів та обліку, ТНЕУ
Науковий керівник – к.е.н., доцент Савчук С.В.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ВПЛИВУ АНТИЦИКЛІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ

В умовах сучасного технічного та інноваційного прогресу важливим є чіткий та врегульований вплив на формування бюджету країни, оскільки Україна є країною, яка поступово досягає рівня економічного розвитку країн Європейського союзу.

Багато науковців в сфері економіки вважає, що найвдалішою для аналізу формування бюджету країни є теорія економічних циклів. Аналізуючи весь період розвитку вітчизняної економіки, можна зауважити тенденцію до циклічного характеру економіки, тобто швидке зростання її темпів через певний проміжок часу змінюється стрімким падінням, що згодом знову змінюється зростанням.

В умовах реалізації цілеспрямованої урядової політики при недостатньому сукупному попиті проводиться експансія (грошова і фінансова), при надмірному попиті або галопуючій інфляції – здійснюється обмежувальна і дефляційна політика.

Розвиток світової економіки в ХХ ст. призвів до того, що західна економічна думка визнала циклічність і поглибила дослідження форм, структури та причин циклів. В економічній науці ХХ ст. виокремлено два основні підходи до проблеми державного втручання в економіку з метою подолання впливу циклічних коливань: класичний і кейнсіанський.

Класична теорія ґрунтувалася на тому, що ринкова економіка здатна до автоматичного саморегулювання, а конкуренція забезпечує рівність попиту і пропозиції [1]. При цьому ціна, заробітна плата, процентна ставка пристосовуються до будь-якої ситуації ринку та його кон'юнктури. Кейнсіанська теорія зводилася до необхідності державного регулювання для обмеження стихійності економічних процесів і забезпечення повної зайнятості населення.